Международна конференция „Култура на линейно-лентестата керамика и Винча: формиране и трансформация на раннонеолитните общества в Европа през втората половина на VI хилядолетие пр. Хр.“, 21–23 март, Тюбинген, Германия

Камен Бояджиев [a]

[a] *Отдел Експозиции, Национален археологически институт с музей към Българската академия на науките, София 1000, ул. Съборна 2; kamenyb@abv.bg*

International conference “LBK & Vinča: Formation and Transformation of Early Neolithic Lifestyles in Europe in the second half of the 6th millennium BC”, 21st–23rd March, Tübingen, Germany

Kamen Boyadzhiev [a]

[a] *Exhibitions department, National Institute of Archaeology with Museum, Bulgarian Academy of Sciences, 2 Saborna Str., 1000 Sofia, Bulgaria; kamenyb@abv.bg*

От 21 до 23 март 2019 г. в Тюбинген, Германия, се проведе международна научна конференция на тема „Култура на линейно-лентестата керамика и Винча: формиране и трансформация на раннонеолитните общества в Европа през втората половина на VI хил. пр. Хр.“ Организатори бяха Институтът за пра- и протоистория и средновековна археология, Университет „Еберхарт Карлс“ – Тюбинген (в лицето на проф. д-р Райко Краус, както и на д-р Бернхард Венингер) и Дирекцията за опазване на паметниците на културата на провинция Баден-Вюртемберг (в лицето на д-р Йорг Бофингер). Конференцията се състоя в подобаваща среда и атмосфера – в замъка Хохентюбинген, където се намират и археологическите колекции на Университета „Еберхарт Карлс“. Съпътстващата научния форум програма включваше временната изложба „Неолитни селища и келтско злато“ и постерната изложба „Неолитни селища в провинция Баден-Вюртемберг“ (обр. 1).

В събитието участваха над 40 души от осем държави – Германия, Сърбия, Унгария, Великобритания, България, Хърватия, Австрия и Румъния (обр. 2). Те представиха 36 доклада, разделени в пет тематични сесии.

Встъпителният доклад бе изнесен от проф. Джон Чапман – един от най-видните изследователи на култура Винча и автор на единствената до този момент обобщаваща монография върху нейните характеристики и развитие[1]. Със специфичен стил, а

1 The Vinča culture of South-East Europe: studies in chronology, economy and society. BAR IS, 117, 1981.

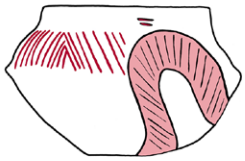
Be-JA
Bulgarian e-Journal of Archaeology
ISSN: 1314-5088

vol. 9 (2019) 135–139

http://be-ja.org

Article history:
Submitted 15 May 2019
Accepted 30 May 2019
Available online 26 July 2019

International Conference

LBK & Vinča

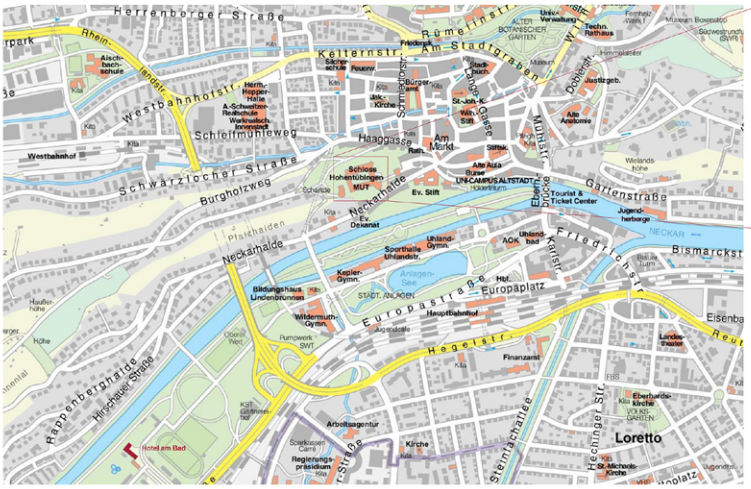
Formation and Transformation of Early Neolithic Lifestyles in Europe in the second half of the 6th Millennium BC

Eberhard Karls University Tübingen
21st-23rd March 2019, Schloss Hohentübingen, Fürstenzimmer

Although geographically widely separated, the Formation of the Linear Pottery culture (LBK) in the Pannonian Basin and the Transformation from Starčevo to Vinča in Southeast Europe are chronologically largely parallel. Structurally they are very different.

The LBK encompasses geographic expansion, as well as socially homogeneous and egalitarian settlement structures. The Vinča culture is associated with centralization, social differentiation and stratified settlement structures. Yet, even accepting the validity of such hypothesized societal differences between LBK and Vinča - and we must surely also account for the deplorably low (centennial-scale) precision of existing absolute (^{14}C-based) chronologies - is it actually credible that both derive in continuous cultural sequence from Starčevo?

To refine our knowledge of the development of Early Sedentary Societies in Europe, and using LBK and Vinča as key (but not exclusive) examples, we would like to exchange views, ideas, concepts and models at an International Conference.

Contact

Eberhard Karls Universität Tübingen
Institut für Ur- und Frühgeschichte
und Archäologie des Mittelalters
Schloss Hohentübingen
Burgsteige 11
D-72070 Tübingen

lbk-vinca@ifu.uni-tuebingen.de

Keynote Lecture

Thursday, March 21st, 19.00, Ernst von Sieglin lecture hall
John Chapman (Durham)
The Vinča group – 40 years on

Supporting Program

Temporary Exhibition "Steinzeitdorf und Keltengold – Archäologische Entdeckungen zwischen Alb und Neckar"
at the showroom of Museum Schloss Hohentübingen
from March 15th till April 28th 2019;
formal opening March 14th at 7 PM at Schlosskapelle

Poster session "Neolithic sites in Baden-Württemberg"

Organisers

Prof. Dr. Raiko Krauß (Institute of Prehistory, Early History and Medieval Archaeology, Tübingen University)
Dr. Jörg Bofinger (State Office for Preservation of Monuments in Baden-Württemberg, Esslingen)
Dr. Bernhard Weninger (Institute of Prehistory, Cologne & Tübingen Universities)

EBERHARD KARLS UNIVERSITÄT TÜBINGEN

Baden-Württemberg
LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE
IM REGIERUNGSPRÄSIDIUM STUTTGART

Heisenberg-Programm
DFG

Обр. 1. Постер на конференцията и съпътстващите изложби
Fig. 1. The poster of the conference and the supporting exhibitions

Обр. 2. Участниците в конференцията, в двора на замъка Хохентюбинген
Fig. 2. The participants in the conference in the courtyard of the Hohentübingen castle

и чувство за хумор, той представи ретроспекция на изследванията на култура Винча и нашето разбиране за нея, от времето на неговата работа по докторската му дисертация в началото на 70-те години на XX в. досега. Проф. Чапман отбеляза както значителния прогрес в изследванията, в обема и качеството на придобитата информация, така и факта, че голяма част от направените от него заключения остават валидни и до днес. Акцентира върху обстоятелството, че близо 40 години по-късно все още липсва ново обобщаващо изследване по темата.

Първата сесия от конференцията бе посветена на история на проучванията и фундаментални проблеми. Докладите на Бернхард Венингер и на Ернст Перницка обединиха и двете: Б. Венингер представи историята на абсолютната хронология на неолита в Централна и Югоизточна Европа, основана на радиовъглеродното датиране, нейното развитие, но и проблеми, които все още я съпътстват, а Е. Перницка направи обстоен преглед на появата и развитието на най-ранната металургия, с акцент върху зараждането на медната и златната металургия на Балканите. От особен интерес беше докладът на Пени Бикъл. Той показа възможностите (но и проблемите) за проследяване и разбиране на социалните взаимодействия в неолитните общества (в случая конкретно Културата на линейно-лентестата керамика) въз основа на биоархеологически данни (основно изотопни анализи). Бяха споделени първоначални резултати от започналия през 2018 г. проект "Counter culture: investigating Neolithic social diversity", както и възможни негови перспективи. На социалните процеси и взаимодействия (мобилност на население и на индивиди, развитие на социална йерархия, матрилокални и патрилокални бракове и др.) в по-теоритичен аспект бяха посветени докладите на Даниела Хофман и Йоханес Мюлер, като последният наблегна на сравнение между Културата на линейно-лентестата керамика и Винча. Конкретен случай на възможни взаимодействия (движение на население или трансфер на идеи?) между Централна Европа и Балканите разгледа Чанай Алпагут, която представи паралели

на характерната за Културата на линейно-лентестата керамика „нотна“ (“Notenkopf”) украса в обекти от Тракия и Анатолия.

Втората сесия, посветена на неолитните процеси на Балканите, предложи „поглед от югоизток“ към основната тема на конференцията. Макар и малка като брой доклади, тя обхвана широк спектър от въпроси – винаги актуалната тема за неолитизацията (в светлината на проучванията на Барбара Хорейш в Чукуричи Хююк, Турция и Свиняричка Чука, Сърбия); промените в неолитния начин на живот през втората половина на VI хил. пр. Хр. в днешните български земи, засягащи селищните модели, стопанството, керамичните стилове (докладите на Петър Зидаров и Камен Бояджиев); абсолютната хронология на неолита (основно късния неолит) в източните Балкани (Ленарт Брендщетер); зависимости в ориентацията на неолитните жилища (Робърт Хофман и Нилс Мюлер-Шизел).

Третата сесия бе посветена на култура Винча. Тя включваше както обобщаващи доклади върху развитието ѝ, така и изследвания на конкретни проблеми и обекти. Марко Порчич предложи интерпретация на социалните и демографски процеси, свързани с формирането на културата и нейното развитие, с опит за проследяване на броя на населението и съответно хронологически тенденции и регионални специфики, докато Душан Борич акцентира върху данните за въоръжени конфликти. Драгош Дяконеску представи интересен поглед върху развитието на „ранната Винча“ (Винча А– В, втора половина на VI хил. пр. Хр.) в Трансилвания и Банат въз основа на кореспондентен анализ (correspondence analysis) на керамичните комплекси. Силвия Амиконе разгледа развитието на керамиката на култура Винча от технологична гледна точка, въз основа на интердисциплинарен подход и редица анализи, докато Ненад Тасич се концентрира върху ергономичните принципи, заложени в керамичните съдове, с конкретен акцент върху техните дръжки. Докладът на Марсел Бурич бе детайлен анализ на пещ от селищна могила Бапска (Хърватия) и открита в съседство с нея хематитна руда. Волфрам Шиер представи проучванията си на селищна могила Уйвар (Румъния), като демонстрира ролята на прецизните стратиграфски наблюдения, многобройната серия ^{14}C дати и детайлния анализ на керамичния комплекс за разбиране и интерпретация на културното развитие в едно многослойно селище. Последният доклад представляваше логичен преход към темата на следващата сесия. В него Катарина Борич разгледа няколко обекта от долината на Драва в Хърватия, които предоставят важни данни за взаимодействията между Старчево, Винча и Културата на линейно-лентестата керамика в средата и втората половина на VI хил. пр. Хр. в този регион.

Четвъртата сесия („Между двата свята“) бе посветена на връзките и контактната зона между Винча и Културата на линейно-лентестата керамика. Основно място в нея заеха докладите на колегите от Унгария (Янош Якуш, Тибор Мартин и колектив, Кристиан Орос и колектив). Те представиха изключително интересни резултати от теренни издирвания и разкопки в днешна южна Унгария (Южна Трансдунавия) през последните години. В няколко обекта от втората половина на VI хил. пр. Хр. е засвидетелствано едновременно съществуване на елементи, характерни за култура Винча и за Културата на линейно-лентестата керамика – както в керамичните стилове, така и в архитектурата (т. нар. дълги къщи). Те се срещат в едно селище, една сграда и дори върху един съд. Представената информация повдигна интересни въпроси и дикусия относно зараждането и разпространението на двете култури и на ранните контакти между тях. По-нататъшно сравнение между неолитните култури в Централна и Юго-

източна Европа, касаещо тяхната икономика и диета, въз основа на данните от археоботаничните анализи, бе предложено от Елена Маринова и колектив и Ангела Кройц и колектив. Обърнато бе внимание на по-малкото разнообразие от използвани и отглеждани култури в ареала на Културата на линейно-лентестата керамика спрямо Балканите, което вероятно се дължи както на природни фактори, така и на културни предпочитания и специфики.

Заключителната пета сесия бе посветена на Културата на линейно-лентестата керамика. Тя обедини девет доклада, изнесени от колеги от Германия. Част от тях бяха посветени на аспекти на селищните модели (с типичните за културата „дълги къщи"), включително (в един от докладите) сравнени със селищните модели на култура Винча (Томас Линк, Харалд Щойбле, Йорг Петраш). Към тази категория може да бъде причислена и презентацията на Йоахим Пехтл върху поселищния живот по горното течение на р. Дунав. Неговите наблюдения демонстрират селищна динамика на „приливи и отливи" в заселването на определени зони от разглеждания регион и поставят важни въпроси върху мобилността и адаптивността на неолитното население. Фабиан Хаак разгледа важен и интересен аспект от селищните модели и връзката му с ритуалната сфера – рововете, ограждащи редица селища от Културата на линейно-лентестата керамика и депонирането на човешки останки в някои от тях. Подробно бе представен един от най-интересните и известни обекти от тази група – Харксхайм, в чиито ровове са открити останки от над 500 души, интерпретирани като човешки жертвоприношения и/или канибализъм. Останалите доклади бяха посветени на регионални изследвания. Томас Заиле предложи обобщаващ преглед върху появата, развитието и културните характеристики и контакти в източната зона на разпространение на Културата на линейно-лентестата керамика (в границите на Румъния, Молдова и Украйна). В последните две презентации домакините на конференцията Райко Краус и Йорг Бофингер представиха проучванията на Културата на линейно-лентестата керамика в региона около Тюбинген – съответно по долината на р. Амер и по горното течение на р. Некар.

Конференцията бе много добре организирана и протече в изключително колегиална атмосфера, с ползотворни дискусии както в предвидените интервали между докладите, така и в неформална обстановка след сесиите. Докладите и дискусиите демонстрираха ползата и нуждата от съвременен интердисциплинарен подход (биоархеологически изследвания, геофизика, изграждане на серии от ^{14}C дати, статистически методи) и съчетаването на регионални изследвания с надрегионални наблюдения и синтези, способстващи за по-адекватното разбиране на културните процеси и социални взаимодействия между неолитните общности в Европа.